

# Η πορεία προς την «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση»: Θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος\*

Χρήστος Βλ. Γκόρτσος

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ,

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ,

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

## Εισαγωγικές παρατηρήσεις

*Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι μια συνολική επισκόπηση του θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου που διέπει την υπό διαμόρφωση Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το άρθρο είναι διαρθρωμένο σε δύο ενότητες:*

*(α) Στην ενότητα 1 γίνεται μια ιστορική αναδρομή στην πορεία προς τη θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, από τη Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στην οποία τέθηκε η προοπτική της αναγωγής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σε ενιαία εποπτική αρχή του τραπεζικού συστήματος) μέχρι το 2012, όταν ελήφθησαν οι βασικές σχετικές πολιτικές αποφάσεις, σε διευρυμένη δε βάση.*

*(β) Στην ενότητα 2 παρουσιάζονται, εξαιρετικά συνοπτικά, οι βασικές θεσμικές και κανονιστικές εξελίξεις, κατά το 2013, μέσω των οποίων η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση θα τεθεί σε ουσιαστική λειτουργία, σταδιακά βέβαια, από τον Νοέμβριο του 2014.*

*Οι καταληκτικές παρατηρήσεις εμπεριέχουν ορισμένες προσωπικές, εν μέρει κριτικές (αλλά εκτιμώ εποικοδομητικές), απόψεις του γράφοντος επί της εν λόγω θεματικής.*

*Στο τέλος του άρθρου παρατίθεται, εκτενώς εκτιμώ, η βιβλιογραφία και αρθρογραφία των οποίων ο γράφων τελεί εν γνώσει, για περαιτέρω αξιοποίηση από τους ερευνητές που επιθυμούν να εμβαθύνουν δημιουργικά στην εν λόγω, δυναμικά εξελισσόμενη, θεματική.*

---

\* Το παρόν άρθρο, επικαιροποιημένο μέχρι τις 10 Ιανουαρίου 2014, έχει συγγραφεί για τον Τιμητικό Τόμο στη μνήμη του αξιότιμου Καθηγητή μου και αγαπητού μου φίλου Αργύρη Φατούρου. Ευχαριστώ ιδιαίτερα τη Λέκτορα του Εμπορικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του ΕΚΠΑ Χριστίνα Λιβαδά, το Βασίλη Παναγιωτίδη, την Ειρήνη Παρασύρη και το Νίκο Μαραγκόπουλο για τις ιδιαίτερα χρήσιμες παρατηρήσεις τους επί του κειμένου. Ευχαριστώ, επίσης, τη Διδάκτορα Σοφία Ζιάκου για τη συμβολή της στη βιβλιογραφική και αρθρογραφική τεκμηρίωση. Η ευθύνη βαρύνει, προφανώς, αποκλειστικά τον γράφοντα.

## 1. Ιστορική αναδρομή

### 1.1 Το καθεστώς πριν από τη θέση σε εφαρμογή της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(α) Η έναρξη λειτουργίας της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (στη συνέχεια η «ΟΝΕ» στην Ευρωπαϊκή Ένωση (στη συνέχεια η «ΕΕ»), την 1η Ιανουαρίου 1999, δεν επέφερε καμία μεταβολή, επί της ουσίας, στο καθεστώς αδειοδότησης και μικρο-προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων που είχαν καταστατική έδρα στα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

Σε αντίθεση, λοιπόν, με όσα καθιερώθηκαν για τη χάραξη και εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής (και συναλλαγματικής) πολιτικής στην ευρωζώνη, η οποία εκχωρήθηκε σε υπερεθνικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (η «ΕΚΤ») δεν ανήχθη σε υπερεθνική εποπτική αρχή του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ή έστω ενός από τους τομείς του, καθώς οι σχετικές αρμοδιότητες παρέμειναν σε εθνικό επίπεδο. Αυτό αποτυπώθηκε ρητά στη διάταξη της *παρ. 5 του άρθρου 105* της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (στη συνέχεια η «ΣΕΚ»),<sup>1</sup> η οποία εισήχθη αυτούσια στο *άρθρο 3.3 του Καταστατικού* του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της ΕΚΤ,<sup>2</sup> σύμφωνα με την οποία:

*«Το ΕΣΚΤ συμβάλλει στην εκ μέρους των αρμόδιων αρχών ομαλή άσκηση πολιτικών που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος».*<sup>3</sup>

*Η ΕΚΤ διαθέτει σχετικά μόνον την εξουσία της υποβολής Γνωμών, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 105 της ΣΕΚ εντός των ορίων και υπό τους όρους που τέθηκαν στην Απόφαση 98/415/ΕΚ του Συμβουλίου, η οποία εκδόθηκε βάσει της εν λόγω διάταξης της ΣΕΚ.*<sup>4</sup>

(β) Βέβαια, ήδη από εκείνη την περίοδο, το ενδεχόμενο αναγωγής στο μέλλον της ΕΚΤ σε εποπτικό φορέα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, υπό όρους, δεν είχε αποκλειστεί. Για τον λόγο αυτό εισήχθη στη ΣΕΚ η *παρ. 6 του άρθρου 105*, σύμφωνα με την οποία:

*«Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα προτάσει της Επιτροπής, μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ και αφού λάβει τη σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μπορεί να αναθέσει στην ΕΚΤ ειδικά καθήκοντα σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των λοιπών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εξαιρέσει των ασφαλιστικών επιχειρήσεων».*

<sup>1</sup> ΕΕ C 83, 30.3.2010, σελ. 47-199.

<sup>2</sup> Πρωτόκολλο (αριθ. 3) που ήταν προσαρτημένο στη ΣΕΚ.

<sup>3</sup> Οι εν λόγω διατάξεις ισχύουν από την έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ (ΣΕΚ, άρθρο 116, παρ. 3, β' εδάφιο, με παραπομπή στο άρθρο 105, παρ. 5). Για την ιστορική εξέλιξη του περιεχομένου της εν λόγω παραγράφου του άρθρου 105, βλέπε ενδεικτικά Smits (1997), σελ. 334-338, και Hadjiemmanuil (2006).

<sup>4</sup> ΕΕ L 189, 3.7.1998, σελ. 42-44.

## 1.2 Το καθεστώς μετά τη θέση σε εφαρμογή της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το ζήτημα της θεσμοθέτησης υπερεθνικών εποπτικών αρχών του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος συζητήθηκε έντονα στα μέσα της δεκαετίας του 2000 σε ακαδημαϊκό επίπεδο.<sup>5</sup> Εν τούτοις, με τη θέση σε εφαρμογή της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στη συνέχεια η «ΣΛΕΕ») το εν λόγω ζήτημα δεν τέθηκε σε θεσμικό επίπεδο κατά την αναθεώρηση των Συνθηκών με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας. Κατά συνέπεια:

- (α) Η διατύπωση της παρ. 5 του άρθρου 105 της ΣΕΚ υιοθετήθηκε *verbatim* στην παρ. 5 του άρθρου 127 της ΣΛΕΕ.<sup>6</sup>
- (β) Η παρ. 6 του άρθρου 105 της ΣΕΚ αναδιατυπώθηκε, κατάλληλα, στην παρ. 6 του άρθρου 127 της ΣΛΕΕ, ώστε να ληφθούν υπόψη οι τροποποιήσεις που επήλθαν στη διαδικασία έκδοσης των ευρωπαϊκών νομικών πράξεων, χωρίς να υπάρξουν τροποποιήσεις στις ουσιαστικές διατάξεις.

## 1.3 Οι προτάσεις της Επιτροπής de Larosière

Σε πολιτικό επίπεδο, η προοπτική της θεσμοθέτησης υπερεθνικών εποπτικών αρχών του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος τέθηκε ουσιαστικά, για πρώτη φορά, το 2009 στο πλαίσιο της έκθεσης της Επιτροπής de Larosière,<sup>7</sup> μετά την εκδήλωση της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης.<sup>8</sup> Η έκθεση αυτή κατέληξε, όμως, στο συμπέρασμα ότι, σε άμεσο χρονικό ορίζοντα, δεν ήταν ακόμα ούτε αναγκαία ούτε εφικτή η θεσμοθέτηση υπερεθνικών εποπτικών αρχών στο ενωσιακό επίπεδο, ρητή ήταν δε η αναφορά ότι, σε κάθε περίπτωση, δεν θα έπρεπε να αναλάβει η ΕΚΤ τις σχετικές εξουσίες.<sup>9</sup> Κατά συνέπεια, ούτε με τη θεσμοθέτηση του ΕΣΧΕ διαμορφώθηκαν, κυριολεκτικά, σε ενωσιακό επίπεδο, υπερεθνικές εποπτικές αρχές του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

*Αντίθετα, η εν λόγω έκθεση έθεσε τις βάσεις για τη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας («ΕΣΧΕ»), με τη σύσταση, μεταξύ άλλων, των τριών καλούμενων «Ευρωπαϊκών Εποπτικών Αρχών», οι οποίες, όμως, κατά βάση είναι ρυθμιστικές αρχές και ασκούν εποπτικές φύσεως αρμοδιότητες μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Στο πλαίσιο αυτό θεσμοθετήθηκε, μάλιστα, και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Board), καθήκον του οποίου κατέστη, με την ενεργό ανάμειξη της ΕΚΤ (στην οποία ανατέθηκαν ειδικά καθήκοντα βάσει του προαναφερθέντος άρθρου 127, παρ. 6, της ΣΛΕΕ, που ενεργοποιήθηκε για πρώτη φορά), η μακρο-προληπτική επίβλεψη του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος.*

<sup>5</sup> Βλέπε ενδεικτικά Lastra (2006), pp. 324-328, Χατζηγεωργανίου (2008) και Γκόρτσο (2008β) (με εκτενείς περαιτέρω βιβλιογραφικές αναφορές).

<sup>6</sup> Βλέπε, επίσης, το άρθρο 3.3 του Καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της ΕΚΤ (Πρωτόκολλο (αριθ. 4) που είναι προσαρτημένο στη ΣΕΕ και τη ΣΛΕΕ, ΕΕ C 83, 30.3.2010, σελ. 230-250).

<sup>7</sup> The High-Level Group on Financial Supervision in the EU, Chaired by Jacques de Larosière, Report, Brussels, 25 February 2009. Η εν λόγω έκθεση είναι διαθέσιμη στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: [http://ec.europa.eu/commission\\_barroso/president/pdf/statement\\_20090225\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/statement_20090225_en.pdf).

<sup>8</sup> Για την εν λόγω κρίση, βλέπε ενδεικτικά Γκόρτσο (2011β), σελ. 137-140, με εκτενείς περαιτέρω βιβλιογραφικές αναφορές.

<sup>9</sup> De Larosière Report (2009), para. 218. Στην εν λόγω έκθεση (κεφάλαιο III, ενότητα V ("Reviewing and possibly strengthening the European System of Financial Supervision"), περιέχεται, επίσης, η πρόταση για τη δυνατότητα μετεξέλιξης του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας σε ένα σύστημα που θα στηρίζεται σε δύο μόνο Ευρωπαϊκές Αρχές, εκτός της ΕΚΤ, κυρίως κατά το πρότυπο της «λειτουργικής προσέγγισης» ('functional approach') αναφορικά με τη θεσμική διάρθρωση της μικρο-προληπτικής εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (βλέπε σχετικά Γκόρτσο (2010), σελ. 88-91).

Για την εν λόγω προσέγγιση (η οποία έχει υιοθετηθεί από την Ολλανδία), καθώς και τις εναλλακτικές της, δηλαδή την «τομεακή προσέγγιση» ('sectoral approach') και την «προσέγγιση της πλήρους ενοποίησης» των εποπτικών αρχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος ('full integration approach'), βλέπε Lastra (2006), pp. 324-328, Group of Thirty (2008), Γκόρτσο (2008β), σελ. 49-50, Seelig and Novoa (2009), και Central Bank Governance Group (2011).

## 1.4 Οι πολιτικές πρωτοβουλίες κατά τη διάρκεια του 2012

### 1.4.1 Το αίτημα

(α) Η τρέχουσα δημοσιονομική κρίση στην ευρωζώνη, η οποία εκδηλώθηκε το 2010,<sup>10</sup> πυροδότησε, ένα μόλις έτος μετά την έκδοση της έκθεσης της Επιτροπής de Larosière, εκ νέου πολιτικής φύσεως συζητήσεις αναφορικά με την αναγκαιότητα διαμόρφωσης υπερεθνικών εποπτικών αρχών του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος, ειδικά για τον τραπεζικό τομέα, ανατρέποντας πλήρως τις προτάσεις της έκθεσης της Επιτροπής de Larosière. Οι εν λόγω συζητήσεις τέθηκαν, μάλιστα, σε διευρυμένη βάση, ώστε να διαμορφωθεί μια «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση» ('European Banking Union'),<sup>11</sup> στο πλαίσιο της οποίας να θεσμοθετηθούν σε ευρωπαϊκό (ενωσιακό) επίπεδο:

- ▼ μια υπερεθνική εποπτική αρχή αποκλειστικά και μόνο για τον τραπεζικό τομέα, όχι δηλαδή για τους άλλους δύο τομείς του χρηματοπιστωτικού συστήματος (κεφαλαιαγορά και ασφαλιστικές επιχειρήσεις), υπό την αιγίδα της ΕΚΤ και στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού,
- ▼ ένας υπερεθνικός φορέας διευθέτησης ('resolution')<sup>12</sup> μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων, στο πλαίσιο ενός Ενιαίου Μηχανισμού Διευθέτησης, καθώς και ένα υπερεθνικό ταμείο διευθέτησης για την κάλυψη των χρηματοδοτικών κενών που προκύπτουν, εφόσον αποφασιστεί η διευθέτηση τέτοιων πιστωτικών ιδρυμάτων,<sup>13</sup> και
- ▼ ένα υπερεθνικό σύστημα εγγύησης καταθέσεων.<sup>14</sup>

Όλες αυτές οι πτυχές κρίθηκε ότι πρέπει να συνοδεύονται από ένα ενιαίο σύνολο κανόνων ουσιαστικού δικαίου (το καλούμενο 'single rulebook'), το οποίο πρέπει να υιοθετηθεί (και εν μέρει μάλιστα έχει ήδη υιοθετηθεί) από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο EcoFin και να ορίζει ομοιόμορφα τους όρους βάσει των οποίων:

- ▼ θα αδειοδοτούνται τα πιστωτικά ιδρύματα και θα είναι δυνατή η ανάκληση της αδείας τους,
- ▼ θα ασκείται η μικρο-προληπτική εποπτεία τους,
- ▼ θα ασκείται η μικρο-προληπτική και μακρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία τους,
- ▼ θα γίνεται η διευθέτηση ('resolution') μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων, και
- ▼ θα λειτουργούν τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων.

<sup>10</sup> Για μια αξιολόγηση της εν λόγω κρίσης, βλέπε Χαρδούβελη (2011), σελ. 58-73, Ράπανο και Καπλάνογλου (2011), σελ. 238-245, διάφορες συμβολές στο συλλογικό έργο Χαρδούβελη, Γκόρτσου (2011, επιμέλεια), Eichengreen, Feldmann, Liebman, von Hagen and Wyplosz (2011), pp. 47-64, και Stephanou (2012).

<sup>11</sup> Για τα επιχειρήματα υπέρ ή κατά της διαμόρφωσης μιας ευρωπαϊκής τραπεζικής ένωσης, βλέπε (κατά χρονολογική σειρά δημοσίευσης) Carmassi, Di Noia and Micossi (2012), Pisani-Ferry, Sapir, Véron and Wolff (2012), Χατζηγεωργαντά (2012), Constâncio (2012), και Pisani-Ferry and Wolff (2012).

<sup>12</sup> Ο γράφων εκτιμά ότι ο αγγλικός όρος 'resolution' έχει μεταφραστεί εσφαλμένα στην ελληνική γλώσσα ως «εξυγίανση». Πέραν της ουσίας του θέματος, επισημαίνεται ότι στη διάρκεια της δεκαετίας του 2000 ως εξυγίανση μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα, ορθά δε τότε κατά τη γνώμη του, και ο όρος 'reorganisation'. Είναι προφανές ότι δεν είναι δυνατόν να αποδίδονται στη γλώσσα μας δύο διαφορετικοί αγγλικοί όροι με την ίδια λέξη.

<sup>13</sup> Εφόσον στο πλαίσιο της διευθέτησης αποφασιστεί η προσφυγή είτε στο εργαλείο του «μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος» ('bridge bank') είτε της μεταβίβασης στοιχείων σε υφιστάμενο πιστωτικό ίδρυμα ('asset transfer'), δημιουργείται ένα χρηματοδοτικό κενό ('funding gap') λόγω της αναντιστοιχίας στην αξία των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού (η αξία των δεύτερων είναι μεγαλύτερη) που μεταβιβάζονται είτε στο μεταβατικό είτε στο υφιστάμενο πιστωτικό ίδρυμα, αντίστοιχα. Το κενό αυτό καλύπτεται από ένα ειδικό προς τούτο ταμείο, το οποίο δεν αποκλείεται, αλλά δεν οφείλει, να είναι το ταμείο που διαχειρίζεται το σύστημα εγγύησης καταθέσεων.

<sup>14</sup> Επισημαίνεται, πάντως, ότι η πρώτη πρόταση για τη διαμόρφωση ενός ενιαίου συστήματος εγγύησης καταθέσεων, και μάλιστα όχι σε ευρωπαϊκό (τότε κοινοτικό) επίπεδο, αλλά σε παγκόσμιο, υπεβλήθη από τον Grubel (1979).

(β) Στο πλαίσιο αυτό, στη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωζώνης της 29ης Ιουνίου του 2012 οι Αρχηγοί των κρατών μελών και των κυβερνήσεων της ευρωζώνης ανέθεσαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την υποβολή συγκεκριμένων νομοθετικών προτάσεων αναφορικά με την άμεση θέση σε λειτουργία ενός ενιαίου εποπτικού μηχανισμού για τα πιστωτικά ιδρύματα, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης πολιτικής πρωτοβουλίας για τη διαμόρφωση μιας «Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης» ('European Banking Union'). Χαρακτηριστική είναι η σχετική αναφορά στη Δήλωση της εν λόγω Συνόδου Κορυφής:

*«Επιβεβαιώνουμε ότι είναι επιτακτική ανάγκη να σπάσει ο φαύλος κύκλος τραπεζών και δημοσίου χρέους».*<sup>15</sup>

Ταυτόχρονα, στη Σύνοδο Κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που έλαβε χώρα αργότερα την ίδια ημέρα αποφασίστηκε<sup>16</sup> η ανάθεση στον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της ανάπτυξης, σε στενή συνεργασία με τον Πρόεδρο της Επιτροπής, τον Πρόεδρο της Ευρωμάδας και τον Πρόεδρο της ΕΚΤ, συγκεκριμένου και χρονικά δεσμευτικού οδικού χάρτη για την υλοποίηση μιας ουσιαστικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, σύμφωνα με τη σχετική έκθεση που υπέβαλε στις 26 Ιουνίου του 2012 ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,<sup>17</sup> και ένα από τα τέσσερα (4) συστατικά στοιχεία της οποίας είναι η διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης.<sup>18</sup>

*Επισημαίνεται σχετικά ότι στόχος της εν λόγω πρωτοβουλίας ήταν η διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης να επιτευχθεί χωρίς να καταστεί αναγκαία η προσφυγή σε τροποποίηση των Ευρωπαϊκών Συνθηκών (κάτι το οποίο, μέχρι στιγμής, έχει επιτευχθεί), καθώς διαφορετικά θα άνοιγε, κυριολεκτικά, ο ασκός του Αιόλου σε ό,τι αφορά τα θεσμικά ζητήματα της ΕΕ.*

## 1.4.2 Οι πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Αναποκρινόμενη στο προαναφερθέν αίτημα, η Επιτροπή δημοσιοποίησε στις 12 Σεπτεμβρίου του 2012:

- ▼ μια Ανακοίνωση σχετικά με ένα «Χρονοδιάγραμμα προς μια (Ευρωπαϊκή) Τραπεζική Ένωση» ('A roadmap for a Banking Union'),<sup>19</sup>
- ▼ μια πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου «αναφορικά με την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σε σχέση με πολιτικές που αφορούν τη (μικρο-)προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων»<sup>20</sup> (στη συνέχεια η «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου»), και
- ▼ μια πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για την τροποποίηση του Κανονισμού 1093/2010 για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών σε ό,τι αφορά τη συσχέτισή του με τον Κανονισμό του Συμβουλίου αναφορικά με την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σε σχέση με πολιτικές που αφορούν τη (μικρο-)προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων»<sup>21</sup> (στη συνέχεια η «πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου»).

Στην Ανακοίνωσή της, η Επιτροπή πρότεινε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο (το Συμβούλιο EcoFin) τα ακόλουθα:<sup>22</sup>

<sup>15</sup> Δήλωση, πρώτο σημείο, α' εδάφιο.

<sup>16</sup> Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 28/29 Ιουνίου 2012, EUCO 76/4/12, παρ. 4, β' υποπαράγραφος.

<sup>17</sup> Van Rompuy Report (2012): Towards a Genuine Economic and Monetary Union, EUCO 120/12.

<sup>18</sup> Ibid., ενότητα II 1.

<sup>19</sup> COM(2012) 510/3.

<sup>20</sup> COM(2012) 511/3.

<sup>21</sup> COM(2012) 512/3.

<sup>22</sup> COM(2012) 510/3, ενότητα 4.

- (α) Κατ' αρχήν, να υιοθετήσουν άμεσα, εντός του 2012, τις δύο (2) προαναφερθείσες προτάσεις Κανονισμών, ως πρώτο βήμα για τη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης.

*Επισημαίνεται σχετικά ότι αυτή η εξέλιξη θα μπορούσε να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την υπαγωγή της ανακεφαλαιοποίησης πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία αντιμετωπίζουν προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειας ενώ κρίνονται από τις εποπτικές τους αρχές βιώσιμα, στην αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας ('European Stability Mechanism', γνωστού με το ακρωνύμιο 'ESM')<sup>23</sup> και, συνεπώς, τη συναφή μείωση του δημοσιονομικού χρέους των κρατών μελών όπου έχουν την καταστατική τους έδρα τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα. Η προοπτική αυτή είναι ρητά διατυπωμένη στην προαναφερθείσα Δήλωση της Διάσκεψης Κορυφής της Ευρωζώνης της 29ης Ιουνίου 2012, όπου αναφέρεται ότι:*

*«Αφ' ότου θεσπισθεί αποτελεσματικός ενιαίος εποπτικός μηχανισμός για τις τράπεζες στην ευρωζώνη, στον οποίον θα συμμετέχει και η ΕΚΤ, ο ESM θα μπορούσε, κατόπιν αποφάσεως, να έχει τη δυνατότητα άμεσης ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών».<sup>24</sup>*

- (β) Να υιοθετήσουν, επίσης εντός του 2012, τις εκκρεμείς προτάσεις Κανονισμών και Οδηγιών (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου) που αφορούν:

- ▼ την τροποποίηση του (τότε) ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου για τη μικρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στο τραπεζικό σύστημα,<sup>25</sup> και την καθιέρωση, επιπλέον, ενός νέου ρυθμιστικού πλαισίου για τη μακρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση σε αυτό, κατ' ενσωμάτωση (σε αμφότερες τις περιπτώσεις) των συναφών προτάσεων της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (γνωστών ως 'Basel III framework' ή πλαίσιο της "Βασιλείας III),
- ▼ την καθιέρωση κανόνων σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την ανάκαμψη ('recovery') και διευθέτηση προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων (καθώς και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων),<sup>26</sup> και
- ▼ την τροποποίηση του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου<sup>27</sup> για την εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων.<sup>28</sup>

<sup>23</sup> Ο ESM είναι διεθνής διακυβερνητικός οργανισμός με έδρα το Λουξεμβούργο και αποτελεί, από τον Οκτώβριο του 2012, τον καθολικό διάδοχο της Ευρωπαϊκής Ευχέρειας Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ('European Financial Stability Facility', EFSF). Νομική βάση του αποτελεί το (νέο) άρθρο 136, παρ. 3 της ΣΛΕΕ.

Για αμφότερους τους μηχανισμούς, βλέπε Stephanou (2012), pp. 17-20. Για μια πλήρη τεκμηρίωση αναφορικά με το έργο του ESM, βλέπε την ακόλουθη ιστοσελίδα: <http://www.ecefil.eu/esm/esm.asp>.

<sup>24</sup> Δήλωση της Διάσκεψης Κορυφής της Ευρωζώνης της 29ης Ιουνίου 2012, πρώτο σημείο, δ' εδάφιο. Επισημαίνεται, πάντως, ότι σύμφωνα με την άποψη των Υπουργείων Οικονομικών ορισμένων κρατών μελών (ιδίως της Γερμανίας, της Ολλανδίας και της Φινλανδίας), ο ESM θα πρέπει να παρεμβαίνει μόνον εφόσον δεν υπάρχει η δυνατότητα κάλυψης των αναγκών για ανακεφαλαιοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων από ιδιώτες επενδυτές και από τα κράτη μέλη.

<sup>25</sup> Το εν λόγω ρυθμιστικό πλαίσιο βασιζόταν σε δύο νομικές πράξεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου:

(α) την Οδηγία 2006/48/ΕΚ «σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιτύπωση)» (Ε.Ε. L 177, 30.6.2006, σελ. 1-200) (γνωστή και ως "Capital Requirements Directive", 'CRD'), όπως ίσχυε μετά την πολλαπλή τροποποίηση διατάξεών της με:

- την Οδηγία 2007/44/ΕΚ (ΕΕ L 247, 21.9.2007, σελ. 1-16),
- την Οδηγία 2007/64/ΕΚ (ΕΕ L 319, 5.12.2007, σελ. 1-36),
- την Οδηγία 2009/83/ΕΚ (της Επιτροπής, ΕΕ L 196, 28.7.2009, σελ. 14-21),
- την Οδηγία 2009/110/ΕΚ (ΕΕ L 267, 10.10.2009, σελ. 7-17),
- την Οδηγία 2009/111/ΕΚ (ΕΕ L 302, 17.11.2009, σελ. 97-119, γνωστή και ως 'CRD II'), και
- την Οδηγία 2010/76/ΕΚ (ΕΕ L 329, 14.12.2010, σελ. 3-35, γνωστή και ως 'CRD III'), και

(β) την Οδηγία 2006/49/ΕΚ «για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων (αναδιτύπωση)» (Ε.Ε. L 177, 30.6.2006, σελ. 201-255), όπως ίσχυε.

<sup>26</sup> COM(2012) 280/3.

<sup>27</sup> Οδηγία 94/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 135, 31.5.1994, σελ. 5-14), όπως ισχύει μετά την τροποποίηση διατάξεών της με την Οδηγία 2009/14/ΕΚ (ΕΕ L 68, 13.3.2009, σελ. 3-7).

<sup>28</sup> COM(2010)369 τελικό.

(γ) Τέλος, να διερευνήσουν, σε μεσοπρόθεσμη βάση, τη διαμόρφωση των συνθηκών για τη θεσμοθέτηση:

- ▼ ενός υπερεθνικού φορέα διευθέτησης μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων,
- ▼ ενός υπερεθνικού ταμείου για τη χρηματοδότηση των χρηματοδοτικών ανοιγμάτων που προκύπτουν, εφόσον αποφασιστεί η διευθέτηση τέτοιων πιστωτικών ιδρυμάτων, και
- ▼ ενός υπερεθνικού συστήματος εγγύησης καταθέσεων,

ώστε να καταστεί δυνατή η πλήρης υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης.

*Σε αντίθεση με τα προαναφερθέντα, δεν υπάρχουν ακόμα προτάσεις αναφορικά με την εναρμόνιση, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, των κανόνων αναφορικά με την εξυγίανση και εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων, με τροποποίηση της ομώνυμης Οδηγίας 2001/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου,<sup>29</sup> πόσω μάλλον για την καθιέρωση σε αυτά τα πεδία υπερεθνικών αρχών. Εκκρεμές παραμένει, επίσης, κατά πόσον, μετά την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην ΕΚΤ σε σχέση με πολιτικές που αφορούν τη (μικρο-)προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων, ως τελικός αναχρηματοδοτικός δανειστής (lender of last resort) των πιστωτικών ιδρυμάτων που θα υπαχθούν στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ θα συνεχίσουν να λειτουργούν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της ευρωζώνης (στο πλαίσιο του 'Emergency Liquidity Assistance' (ELA)), ή αν τον ρόλο αυτό θα αναλάβει άμεσα η ίδια η ΕΚΤ.<sup>30</sup>*

<sup>29</sup> ΕΕ L 125, 5.5.2001, σελ. 15-23.

<sup>30</sup> Επισημαίνεται σχετικά ότι, σύμφωνα με ερμηνεία της ΕΚΤ, η χορήγηση τελικού αναχρηματοδοτικού δανεισμού σε φερέγγυα πιστωτικά ιδρύματα που αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας θα γίνεται, στο πλαίσιο του ELA, από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της ευρωζώνης, υπό την προϋπόθεση ότι το ΔΣ της ΕΚΤ δεν αποφανθεί ότι αυτό παρακωλύει τους στόχους και τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ, σύμφωνα με το άρθρο 14.4 του Καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ. Βλέπε σχετικά ECB (2013): ELA Procedures, 17 October, <http://www.ecb.europa.eu/mono/ela/html/inex.en.html>. Για μια κριτική θεώρηση αυτής της ερμηνείας, με την οποία ο γράφων συμφωνεί απόλυτα, βλέπε Smits (2010).

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ 1</b> Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση (τα υπό θεσμοθέτηση νέα στοιχεία με <i>italics</i> )	
<b>Μέσα πολιτικής (συστατικά στοιχεία του προστατευτικού δικτύου του τραπεζικού συστήματος)</b>	<b>Αρχές/φορείς/κανόνες</b>
<i>A. Πρόληψη κρίσεων</i>	
1. Αδειοδότηση και μικρο-προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός: ΕΚΤ και εθνικές εποπτικές αρχές</i></li> <li>• <i>Ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο</i></li> </ul>
2. Μικρο- και μακρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων	<i>Ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο</i>
3. Μακρο-προληπτική επίβλεψη του χρηματοπιστωτικού συστήματος	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου
<i>B. Διαχείριση κρίσεων</i>	
4. Εξυγίανση (winding-up) και εκκαθάριση πιστωτικών ιδρυμάτων	Εθνικές αρχές (χωρίς εναρμόνιση κανόνων σε ευρωπαϊκό επίπεδο)
5. Εγγύηση τραπεζικών καταθέσεων	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Ενιαίο Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων</i></li> <li>• <i>Ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο</i></li> </ul>
6. Χορήγηση κρατικών ενισχύσεων για την ανακεφαλαιοποίηση συστημικά συστημικών τραπεζών	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Εθνικά συστήματα</i></li> <li>• <i>Πιθανόν ο ESM</i></li> </ul>
7. Διευθέτηση (resolution) πιστωτικών ιδρυμάτων	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Ενιαίος Μηχανισμός Διευθέτησης</i></li> <li>• <i>Ενιαίο Ταμείο Διευθέτησης</i></li> <li>• <i>Ενιαίο κανονιστικό πλαίσιο</i></li> </ul>
8. Δανεισμός έσχατης προσφυγής	Εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών της ευρωζώνης (Emergency Liquidity Assistance (ELA))

## 2. Οι θεσμικές και κανονιστικές εξελίξεις κατά τη διάρκεια του 2013

Οι θεσμικές και κανονιστικές εξελίξεις κατά τη διάρκεια του 2013, με βάση όσα αποφασίστηκαν σε πολιτικό επίπεδο το 2012, υπήρξαν ιδιαίτερα σημαντικές, έως καταλυτικές, στην προοπτική της θεσμοθέτησης της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, ενώ, λαμβανομένου υπόψη του συνήθους χρόνου αντίδρασης των ευρωπαϊκών οργάνων, οι αποφάσεις ελήφθησαν (στα πεδία που ελήφθησαν) σε σχετικά εξαιρετικά σύντομο χρονικό διάστημα. Ειδικότερα:



## 2.1 Η θεματική της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων και της προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία τους

### 2.1.1 Θεσμικές εξελίξεις

(α) Στο πεδίο της θεσμοθέτησης μιας ευρωπαϊκής εποπτικής αρχής για τον τραπεζικό τομέα, μέσα σε διάστημα 14 μηνών από την υποβολή της σχετικής πρότασης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τον Οκτώβριο του 2013 το Συμβούλιο EcoFin υιοθέτησε τον *Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 «αναφορικά με την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σε σχέση με πολιτικές που αφορούν τη (μικρο-) προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων»*,<sup>31</sup> βάσει του οποίου θεσμοθετείται ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός για τα πιστωτικά ιδρύματα. Ως νομική βάση του εν λόγω Κανονισμού του Συμβουλίου επελέγη η προαναφερθείσα διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 127 της ΣΛΕΕ.

Με την υιοθέτηση του εν λόγω Κανονισμού, καθώς και του τεχνικής φύσεως *Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1022/2013* του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για την τροποποίηση του *Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών) όσον αφορά την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου»*,<sup>32</sup> κρίνω ότι έγινε ένα μεγάλο άλμα στην πορεία για τη θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, πάντοτε μέσα στο πλαίσιο συγκεκριμένων συμβιβασμών σε πολιτικό επίπεδο.

*Η έναρξη λειτουργίας του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού προβλέπεται σε δώδεκα (12) μήνες μετά τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού 1024/2013, δηλαδή τον Νοέμβριο του 2014.*

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ 2</b> Τα καθήκοντα της ΕΚΤ μετά την υιοθέτηση του Κανονισμού 1024/2013 του Συμβουλίου			
<b>Κατηγορία καθηκόντων της ΕΚΤ</b>	<b>Νομική βάση</b>	<b>Εφαρμογή στα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ</b>	<b>Εφαρμογή στα κράτη μέλη με παρέκκλιση</b>
1. Βασικά καθήκοντα	ΣΛΕΕ, άρθρο 127, παρ. 2	ναι	όχι
2. Λοιπά καθήκοντα	Διάφορα άρθρα της ΣΛΕΕ	ναι	κατά κανόνα όχι
3. Ειδικά καθήκοντα για τη μακρο-προληπτική επιβλεψη του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος	Κανονισμός 1096/2010 του Συμβουλίου (βάσει του άρθρου 127, παρ. 6, της ΣΛΕΕ)	ναι	ναι
4. Ειδικά καθήκοντα για τη μικρο-προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων (νέο)	Κανονισμός 1024/2013 του Συμβουλίου (βάσει του άρθρου 127, παρ. 6, της ΣΛΕΕ)	ναι	υπό προϋποθέσεις

<sup>31</sup> ΕΕ L 287/29.10.2013, σελ. 63-89.

<sup>32</sup> ΕΕ L 287/29.10.2013, σελ. 5-14.

(β) Το θεσμικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε βάσει των δύο προαναφερθέντων Κανονισμών, περιλαμβάνει έξι (6) βασικά συστατικά στοιχεία, τα οποία αντανακλούν συγκεκριμένες επιλογές πολιτικής:

- ▼ την ανάθεση στην ΕΚΤ ειδικών καθηκόντων αναφορικά με τη μικρο-προληπτική εποπτεία ορισμένων φορέων του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με μεταβίβασή τους από τις εθνικές εποπτικές αρχές,<sup>33</sup>
- ▼ την εφαρμογή (σε επίπεδο προσωπικού πεδίου) των εν λόγω ειδικών καθηκόντων αποκλειστικά στη μικρο-προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων, κατ' αρχήν δε αυτών που εδρεύουν στα κράτη μέλη της ευρωζώνης (βλέπε κατωτέρω, υπό (γ)),
- ▼ τα επιμέρους ειδικά καθήκοντα που ανατίθενται στην ΕΚΤ,<sup>34</sup>
- ▼ την καθιέρωση ενός «ενιαίου εποπτικού μηχανισμού» αναφορικά με την *άσκηση* των ειδικών καθηκόντων που ανατίθενται στην ΕΚΤ,<sup>35</sup>
- ▼ την ένταξη του εν λόγω «ενιαίου εποπτικού μηχανισμού» στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας, χωρίς, κατ' αρχήν, να θίγονται τα ισχύοντα καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών,<sup>36</sup> και
- ▼ την καθιέρωση «σινικών τειχών» εντός της ΕΚΤ, ώστε να διασφαλιστεί ο αποτελεσματικός διαχωρισμός των νομισματικών και των λοιπών καθηκόντων της από τα (μελλοντικά) εποπτικά της καθήκοντα.<sup>37</sup>

(γ) Στο πλαίσιο αυτό επισημαίνεται ιδιαίτερα ότι, στο πλαίσιο του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού, στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ (με τη συνδρομή των εθνικών εποπτικών αρχών) θα υπαχθούν τα ακόλουθα πιστωτικά ιδρύματα:

(i) Τα πιστωτικά ιδρύματα που κρίνονται ως «συστημικά σημαντικά» με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- το σύνολο του ενεργητικού τους υπερβαίνει τα 30 δισ. €,
- ο λόγος του ενεργητικού τους προς το ΑΕΠ του κράτους μέλους όπου είναι εγκατεστημένα υπερβαίνει το 20%, εκτός αν το ενεργητικό τους είναι μικρότερο από 5 δισ. €, ή
- οι εθνικές εποπτικές αρχές κρίνουν ότι ένα πιστωτικό ίδρυμα είναι συστημικά σημαντικό σε σχέση με την εθνική τους οικονομία, ενημερώνουν σχετικά την ΕΚΤ και αυτή λαμβάνει την τελική απόφαση.

(ii) Η ΕΚΤ δικαιούται επίσης, με δική της πρωτοβουλία να κρίνει ότι ένα πιστωτικό ίδρυμα είναι συστημικά σημαντικό, αν έχει ιδρύσει θυγατρικές σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη και οι διασυνοριακές απαιτήσεις και υποχρεώσεις του αποτελούν σημαντικό τμήμα του ισολογισμού του.

(iii) Στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ θα υπαχθούν, επίσης, τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν ζητήσει ή λάβει ενίσχυση άμεσα από τον EFSF ή τον ESM.

(iv) Σε κάθε περίπτωση, στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ θα υπαχθούν τα τρία πιο συστημικά σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα σε κάθε κράτος μέλος, εκτός αν ειδικές συνθήκες υπαγορεύουν το αντίθετο.<sup>38</sup>

<sup>33</sup> Κανονισμός 1024/2013, άρθρο 1.

<sup>34</sup> Ibid., άρθρα 4 και 5.

<sup>35</sup> Ibid., άρθρο 6.

<sup>36</sup> Ibid., άρθρο 3.

<sup>37</sup> Ibid., άρθρο 25.

<sup>38</sup> Ibid., άρθρο 6, παρ. 4.

(ν) Τέλος, εφόσον αυτό κρίνεται σκόπιμο για τη διασφάλιση της συνεπούς εφαρμογής υψηλής ποιότητας εποπτικών προτύπων, η ΕΚΤ θα έχει διαρκώς τη δυνατότητα υπαγωγής στην άμεση εποπτεία της, είτε με δική της πρωτοβουλία είτε μετά από αίτημα μιας εθνικής αρμόδιας αρχής, ενός ή περισσότερων πιστωτικών ιδρυμάτων.<sup>39</sup>

*Η αρχική περίμετρος των πιστωτικών ιδρυμάτων που θα υπαχθούν στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ αριθμεί 128 πιστωτικά ιδρύματα (που αποτελούν πάνω από το 80% του τραπεζικού συστήματος της ευρωζώνης σε όρους ενεργητικού των ισολογισμών του συνόλου των πιστωτικών ιδρυμάτων). Τα υπόλοιπα, μικρότερα πιστωτικά ιδρύματα (περί τα 5.800) θα συνεχίζουν να εποπτεύονται άμεσα από τις εθνικές εποπτικές αρχές, υπό τις Οδηγίες της ΕΚΤ. Διαμορφώνεται, δηλαδή, ένα συνθετικό ομοσπονδιακό σύστημα.*

*Σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρου 6 του Κανονισμού, η ΕΚΤ θα εκδώσει τους πρώτους μήνες του 2014 έναν Κανονισμό-πλαίσιο αναφορικά με την οργάνωση των συναφών πρακτικών λεπτομερειών εφαρμογής.*

(δ) Καθιερώθηκαν, επίσης, ειδικές διατάξεις αναφορικά με:

- ▼ τα εγκατεστημένα σε συμμετέχοντα κράτη μέλη υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με καταστατική έδρα σε μη συμμετέχοντα κράτη μέλη (δηλαδή τα κράτη μέλη για τα οποία ισχύει παρέκκλιση),<sup>40</sup> και
- ▼ τα πιστωτικά ιδρύματα με καταστατική έδρα σε μη συμμετέχοντα κράτη μέλη, εφόσον τα εν λόγω κράτη μέλη επιθυμούν την υπαγωγή των πιστωτικών τους ιδρυμάτων στο καθεστώς της άσκησης ειδικών καθηκόντων από την ΕΚΤ στο πλαίσιο της διαδικασίας «στενής συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές συμμετεχόντων κρατών μελών που δεν έχουν νόμισμα το ευρώ».<sup>41</sup>

(ε) Με τον Κανονισμό 1024/2013 θεσπίστηκαν, επίσης, ειδικές διατάξεις αναφορικά με τα ακόλουθα θέματα:

- ▼ τις διεθνείς σχέσεις,<sup>42</sup>
- ▼ τις εξουσίες της ΕΚΤ ως εποπτικής αρχής (περιλαμβανομένων των εξουσιών έρευνας και των ειδικών εποπτικών εξουσιών),<sup>43</sup>
- ▼ το Εποπτικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, στη σύνθεση του οποίου θα συμμετέχουν:
  - ο Πρόεδρος του, ο οποίος δεν είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ – ο Πρόεδρος επιλέγεται από το ΔΣ της ΕΚΤ, το οποίο υποβάλλει την πρότασή του προς έγκριση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο,
  - ο Αντιπρόεδρος του, ο οποίος επιλέγεται μεταξύ των μελών της Εκτελεστικής Επιτροπής από το ΔΣ της ΕΚΤ, το οποίο υποβάλλει την πρόταση προς έγκριση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο,
  - τέσσερις (4) εκπρόσωποι της ΕΚΤ, οι οποίοι θα διορίζονται από την Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΚΤ, και
  - ένας εκπρόσωπος ανά εθνική εποπτική αρχή (συνεπώς, σύμφωνα με την τρέχουσα σύνθεση της ευρωζώνης, το Εποπτικό Συμβούλιο θα αποτελείται από είκοσι τέσσερα (24) μέλη),<sup>44</sup>

<sup>39</sup> Ibid., άρθρο 6, παρ. 5(β).

<sup>40</sup> Ibid., άρθρο 4, παρ. 2.

<sup>41</sup> Ibid., άρθρο 7.

<sup>42</sup> Ibid., άρθρο 8.

<sup>43</sup> Ibid., άρθρο 9-18.

<sup>44</sup> Ibid., άρθρο 26.

- ▼ την τήρηση των διαδικασιών εγγυήσεων για την έκδοση εποπτικών αποφάσεων και την αναφορά παραβάσεων,<sup>45</sup>
  - ▼ το Διοικητικό Συμβούλιο Επανεξέτασης,<sup>46</sup>
  - ▼ την κατοχύρωση της θεσμικής ανεξαρτησίας της ΕΚΤ κατά την άσκηση των ειδικών καθηκόντων που της ανατίθενται,<sup>47</sup>
  - ▼ την υποχρέωση λογοδοσίας της προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, καθώς και προς τα εθνικά κοινοβούλια,<sup>48</sup>
  - ▼ το επαγγελματικό-υπηρεσιακό απόρρητο των μελών του Εποπτικού Συμβουλίου και του προσωπικού της ΕΚΤ, το οποίο θα απασχολείται για την εκπλήρωση των ειδικών καθηκόντων που ανατίθενται στην ΕΚΤ, και την ανταλλαγή πληροφοριών,<sup>49</sup>
  - ▼ την υποχρέωση της ΕΚΤ να διαθέτει τους αναγκαίους πόρους για την άσκηση των ειδικών καθηκόντων που πρόκειται να της ανατεθούν,<sup>50</sup>
  - ▼ τον προϋπολογισμό της,<sup>51</sup>
  - ▼ την εξουσία της ΕΚΤ να μετακυλίει το κόστος της μικρο-προληπτικής εποπτείας που θα ασκεί στα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα,<sup>52</sup> και
  - ▼ την ανταλλαγή προσωπικού και την πραγματοποίηση αποσπάσεων, με ευθύνη της ΕΚΤ, με και από τις εθνικές εποπτικές αρχές.<sup>53</sup>
- (στ) Επισημαίνεται ότι τον Νοέμβριο του 2013 υιοθετήθηκε *Διοργανική Συμφωνία* μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της ΕΚΤ σχετικά με την ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας στο πλαίσιο της λειτουργίας του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού.<sup>54</sup> Μεταξύ άλλων, στην εν λόγω Συμφωνία προβλέπεται ότι:
- ▼ η ΕΚΤ θα υποβάλλει σε ετήσια βάση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση, την οποία θα παρουσιάζει ο Πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου ('Supervisory Board') της ΕΚΤ σε δημόσια ακρόαση, αναφορικά με την εκτέλεση των καθηκόντων που της έχουν ανατεθεί,
  - ▼ μέχρι την έναρξη λειτουργίας του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, η ΕΚΤ υποχρεούται να υποβάλλει σε τριμηνιαία βάση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκθεση σχετικά με την πρόοδο υλοποίησης των ρυθμίσεων που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό,
  - ▼ η ΕΚΤ οφείλει να παρέχει στην αρμόδια επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πληροφόρηση σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες που ακολουθεί το Εποπτικό Συμβούλιο, καθώς και τα πρακτικά των συνεδριάσεών του,

<sup>45</sup> Ibid., άρθρο 22-23.

<sup>46</sup> Ibid., άρθρο 24.

<sup>47</sup> Ibid., άρθρο 19. Η θεσμική ανεξαρτησία της ΕΚΤ, ως προς τα βασικά της καθήκοντα ως νομισματικής αρχής, έχει κατοχυρωθεί με το άρθρο 130 της ΣΛΕΕ.

<sup>48</sup> Ibid., άρθρα 20, 21, και 29, παρ. 2. Η υποχρέωση λογοδοσίας της ΕΚΤ, σε σχέση με τα βασικά της καθήκοντα, έχει κατοχυρωθεί με το άρθρο 284, παρ. 3, της ΣΛΕΕ.

<sup>49</sup> Ibid., άρθρο 27.

<sup>50</sup> Ibid., άρθρο 28.

<sup>51</sup> Ibid., άρθρο 29, παρ. 1.

<sup>52</sup> Ibid., άρθρο 30.

<sup>53</sup> Ibid., άρθρο 31.

<sup>54</sup> <http://www.ecb.europa.eu/ssm/establish/html/index.en.html>, 7 November 2013.

- ▼ ο Πρόεδρος του Εποπτικού Συμβουλίου υποχρεούται να παρουσιάζεται σε τακτικές ακροάσεις ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,
  - ▼ ο Πρόεδρος της αρμόδιας επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου δύναται να ζητεί την πραγματοποίηση εμπιστευτικών συναντήσεων με τον Πρόεδρο του Εποπτικού Συμβουλίου της ΕΚΤ,
  - ▼ η ΕΚΤ υποχρεούται να αποστέλλει εντός πέντε (5) εβδομάδων έγγραφη απάντηση σε ερωτήματα μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,
  - ▼ σε περίπτωση εκκαθάρισης πιστωτικού ιδρύματος, οι πληροφορίες που δεν είναι εμπιστευτικής φύσεως θα δημοσιεύονται εκ των υστέρων, όταν οι περιορισμοί σχετικά με την παροχή πληροφορήσης που απορρέουν από τις απαιτήσεις εμπιστευτικότητας έχουν παύσει να ισχύουν, και
  - ▼ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα έχει από κοινού με το Συμβούλιο την εξουσία έγκρισης του διορισμού και της απομάκρυνσης του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Εποπτικού Συμβουλίου. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο οφείλει εντός έξι (6) εβδομάδων να αποφασίζει αναφορικά με την έγκριση του διορισμού του προσώπου που έχει προταθεί από την ΕΚΤ.
- (z) Πριν από την έναρξη λειτουργίας του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, η ΕΚΤ θα διενεργήσει σε συνεργασία με τις εθνικές εποπτικές αρχές και την εταιρεία Oliver Wyman μια άσκηση συνολικής αξιολόγησης ('Comprehensive Assessment') των πιστωτικών ιδρυμάτων που θα εποπτεύει άμεσα, η οποία θα αποτελείται από τρία (3) μέρη:<sup>55</sup>
- ▼ την αξιολόγηση κινδύνων για σκοπούς εποπτείας ('Supervisory Risk Assessment') στο πλαίσιο της οποίας θα εξεταστούν από ποιοτική και ποσοτική άποψη βασικοί κίνδυνοι που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη ρευστότητα, τη μόχλευση και τη χρηματοδότηση των πιστωτικών ιδρυμάτων,
  - ▼ τον έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού ('Asset Quality Review') με τον οποίο επιδιώκεται η ενίσχυση της διαφάνειας όσον αφορά τα χρηματοδοτικά ανοίγματα των πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω της αξιολόγησης της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού τους, περιλαμβανομένης της καταλληλότητας της αποτίμησης των εν λόγω στοιχείων, των εξασφαλίσεων ('collaterals'), καθώς και των σχετικών προβλέψεων που έχουν σχηματισθεί, και
  - ▼ την άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων ('stress-test') με την οποία επιδιώκεται η εξέταση της ανθεκτικότητας των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σενάρια ακραίων καταστάσεων (η εν λόγω άσκηση θα πραγματοποιηθεί σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (η ΕΒΑ)).

## 2.1.2 Κανονιστικές εξελίξεις

Στις 26 Ιουνίου 2013, δημοσιεύτηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- ο *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 575/2013* του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «*σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012*», γνωστός με το ακρωνύμιο "CRR",<sup>56</sup> ο οποίος περιλαμβάνει 521 άρθρα, και
- η *Οδηγία 2013/36/ΕΕ* του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «*σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ*», γνωστή με το ακρωνύμιο "CRD IV",<sup>57</sup> η οποία περιλαμβάνει 165 άρθρα.

<sup>55</sup> European Central Bank (2013): Note: Comprehensive Assessment, October 2013.

<sup>56</sup> ΕΕ L 176, 27.6.2013, σελ. 1-338.

<sup>57</sup> ΕΕ L 176, 27.6.2013, σελ. 338-436.

Με τα δύο αυτά νομοθετικά κείμενα ενσωματώθηκε στο ευρωπαϊκό δίκαιο, με τις αναγκαίες προσαρμογές, το κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, γνωστό ως «Βασιλεία III».<sup>58</sup> Ο Κανονισμός 575/2013 και η Οδηγία 2013/36/ΕΕ θεσπίζουν από κοινού το ενιαίο πλαίσιο που διέπει την πρόσβαση σε δραστηριότητες, το εποπτικό πλαίσιο, καθώς και τη μικρο-προληπτική και μακρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων.<sup>59</sup>

*Υπενθυμίζεται ότι ο Κανονισμός έχει άμεση ισχύ από τότε που ορίζεται στον ίδιο, χωρίς να απαιτείται η ενσωμάτωσή του στο ελληνικό δίκαιο. Αντίθετα, η Οδηγία θα πρέπει να ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο με νόμο, ώστε να έχει ισχύ.<sup>60</sup> Σύμφωνα με το άρθρο 162 της Οδηγίας και το άρθρο 521 του Κανονισμού, εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις που προβλέπονται ρητά, η εφαρμογή των νέων διατάξεων έχει αρχίσει από την 1η Ιανουαρίου 2014.*

## 2.2 Η θεματική της διευθέτησης μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων

### 2.2.1 Θεσμικές εξελίξεις

Στο πεδίο της θεσμοθέτησης ενός ευρωπαϊκού φορέα διευθέτησης ('resolution') μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων (και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων), καθώς και ενός ευρωπαϊκού ταμείου για την κάλυψη των χρηματοδοτικών κενών που προκύπτουν σχετικά, στα μέσα του 2013 υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μια σχετική πρόταση Κανονισμού. Επί του περιεχομένου της εν λόγω πρότασης επήλθε στις 17 Δεκεμβρίου του 2013 συμφωνία στο Συμβούλιο EcoFin.<sup>61</sup> Οι τριμερείς συνομιλίες μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός των προσεχών μηνών (κατά τη διάρκεια της ελληνικής Προεδρίας). Κατά συνέπεια, στο πεδίο αυτό υπάρχει ένα ουσιαστικό βήμα προόδου.

*Εκτιμώ ότι η υιοθέτηση του εν λόγω Κανονισμού αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα του Κανονισμού για τον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό, καθώς θα είναι παράδοξο να υπάρχουν πιστωτικά ιδρύματα που εποπτεύονται απευθείας σε ευρωπαϊκό επίπεδο (από την ΕΚΤ), και αν έρθει η ώρα της διευθέτησής τους (με πρόταση της ΕΚΤ) η σχετική απόφαση να πρέπει να ληφθεί σε εθνικό επίπεδο.*

Σύμφωνα με το περιεχόμενο της εν λόγω πολιτικής συμφωνίας καθιερώθηκαν τα ακόλουθα:

- (α) Καθιερώνεται ένας Ενιαίος Μηχανισμός Διευθέτησης ('Single Resolution Mechanism'), ο οποίος θα καλύπτει όλα τα πιστωτικά ιδρύματα στα κράτη μέλη της ευρωζώνης, καθώς και στα κράτη που θα εντάξουν πιστωτικά τους ιδρύματα στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό μέσω της διαδικασίας της στενής συνεργασίας. Ειδικότερα, η ΕΚΤ, ως εποπτική αρχή, θα επισημαίνει τότε ένα πιστωτικό ίδρυμα αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές δυσκολίες, δεν είναι βιώσιμο και πρέπει να διευθετηθεί. Εν συνεχεία, το υπό σύσταση Ενιαίο Συμβούλιο Διευθέτησης ('Single Resolution Board'), αποτελούμενο από πέντε (5) μόνιμα στελέχη (περιλαμβανομένου του Γενικού Διευθυντή του) και εκπροσώπους των εθνικών αρμοδίων αρχών διευθέτησης (στην Ελλάδα, η Τράπεζα της Ελλάδος):

<sup>58</sup> Βλέπε σχετικά Γκόρτσο (2012).

<sup>59</sup> Στις δύο εν λόγω νομικές πράξεις προβλέπεται η έκδοση περισσότερων από εκατό (100) κατ' εξουσιοδότηση και εκτελεστικών πράξεων της Επιτροπής (σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 290 και 291 της ΣΛΕΕ), με τη μορφή Κανονισμών και την ουσιαστική συμβολή της ΕΒΑ. Οι εν λόγω πράξεις της Επιτροπής καλούνται, επίσης, αντίστοιχα, ρυθμιστικά και εκτελεστικά τεχνικά πρότυπα. Για την παρακολούθηση της προόδου έκδοσης των εν λόγω πράξεων, βλέπε την ιστοσελίδα της ΕΒΑ (<http://www.eba.europa.eu>), καθώς και την ακόλουθη ιστοσελίδα (στα ελληνικά): <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=21>.

<sup>60</sup> Το σχετικό νομοσχέδιο, με το οποίο θα αντικατασταθεί ο νόμος 3601/2007, έχει ήδη υποβληθεί στο Ελληνικό Κοινοβούλιο προς ψήφιση. Επισημαίνεται, πάντως, ότι μια κρίσιμη μάζα των διατάξεων του νόμου 3601/2007 (κυρίως σε ό,τι αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων) δεν πρόκειται να ενσωματωθεί στον νέο νόμο, καθώς οι σχετικές διατάξεις περιέχονται στον Κανονισμό 575/2013 και δεν χρήζουν ενσωμάτωσης.

<sup>61</sup> Interinstitutional File: 2013/0253(COD), Brussels, 17 December 2013.

- ▼ θα λαμβάνει απόφαση αναφορικά με τη θέση ενός πιστωτικού ιδρύματος υπό καθεστώς διευθέτησης, και
- ▼ θα καθορίζει το πλαίσιο για τη χρήση των κατάλληλων εργαλείων διευθέτησης και την ενεργοποίηση του Ενιαίου Ταμείου Διευθέτησης.

Οι αποφάσεις του εν λόγω Συμβουλίου θα τίθενται σε εφαρμογή εντός 24 ωρών μετά τη λήψη τους, εκτός αν το Συμβούλιο EcoFin, βάσει πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκφράσει αντιρρήσεις ή προτείνει τροποποιήσεις.

*Επισημαίνεται σχετικά ότι οι αποφάσεις για τη διευθέτηση πιστωτικών ιδρυμάτων είθισται να λαμβάνονται κατά τη διάρκεια ενός Σαββατοκύριακου, ώστε να διασφαλίζεται η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και, όταν την επόμενη Δευτέρα, αρχίζει η λειτουργία των καταστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι καταθέτες να γνωρίζουν ότι είναι διασφαλισμένοι (ή, στην περίπτωση της «διάσωσης εκ των έσω» ('bail-in'), και το νέο καθεστώς τους ως μετόχων – όπως συνέβη στην περίπτωση της Τράπεζας Κύπρου τον Μάρτιο του 2013). Υπό την έννοια αυτή, το προτεινόμενο σχήμα θα πρέπει να λειτουργεί με απόλυτη συνέπεια και συντονισμό, σε βραχύτατο δε χρόνο.*

- (β) Καθιερώνεται, επίσης, ένα Ενιαίο Ταμείο Διευθέτησης ('Single Resolution Fund'), το οποίο θα χρηματοδοτείται με ετήσιες εισφορές από τα πιστωτικά ιδρύματα με άδεια λειτουργίας στο έδαφος των συμμετεχόντων κρατών μελών με στόχο, εντός μιας δεκαετούς περιόδου από την έναρξη ισχύος του Κανονισμού, τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα του να ανέρχονται στο 1% του ποσού των καταθέσεων που είναι εγγυημένες σύμφωνα με την Οδηγία 94/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin για την εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων (όπως αυτή θα τροποποιηθεί, βλέπε κατωτέρω, υπό 2.3.2). Κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετούς μεταβατικής περιόδου, το Ταμείο θα συντίθεται από εθνικά ταμεία, τα οποία θα συνδράμουν αμοιβαία το ένα το άλλο, και η λειτουργία των οποίων θα συγκλίνει σταδιακά.

## 2.2.2 Κανονιστικές εξελίξεις

Εν τω μεταξύ, στις 12 Δεκεμβρίου 2013 είχε ήδη επιτευχθεί συμβιβαστική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin αναφορικά και με την υιοθέτηση μιας από καιρό σε επεξεργασία τελούσας πρότασης Οδηγίας, σύμφωνα με τις διατάξεις της οποίας θα επέλθει σε ευρωπαϊκό επίπεδο η εναρμόνιση των κανόνων βάσει των οποίων θα γίνεται, μεταξύ άλλων, η διευθέτηση ('resolution') μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων (και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων).<sup>62</sup>

*Αξίζει να επισημανθεί ότι στο πεδίο αυτό, σε αντίθεση με τα πεδία της μικρο-προληπτικής εποπτείας και της μικρο- και μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και της εγγύησης τραπεζικών καταθέσεων, όπου ήδη υφίσταται κανονιστικό πλαίσιο (από καιρό δε), είναι η πρώτη φορά που καθιερώνονται κανόνες εναρμόνισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.*

## 2.3 Η θεματική της εγγύησης τραπεζικών καταθέσεων

### 2.3.1 Θεσμικές εξελίξεις

Η προοπτική της θεσμοθέτησης ενός ενιαίου συστήματος εγγύησης καταθέσεων, ως του τρίτου βασικού συστατικού στοιχείου της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, συζητείται μόνον σε επίπεδο αρχών και «υψηλής πολιτικής», χωρίς να έχουν υποβληθεί συγκεκριμένες ρυθμιστικές προτάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Υπό την έννοια αυτή, επί του παρόντος, στο πεδίο αυτό υπάρχει αδράνεια.

<sup>62</sup> [http://europa.eu/rapid/press-release\\_MEMO-13-1140\\_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1140_en.htm?locale=en).

### 2.3.2 Κανονιστικές εξελίξεις

Πρέπει, πάντως, να επισημανθεί ότι εντός του 2014 επίκειται η υιοθέτηση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin για την κατάργηση της Οδηγίας 94/19/EK των ίδιων οργάνων (όπως ισχύει) για τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων. Με την εν λόγω Οδηγία επιδιώκεται η περαιτέρω εναρμόνιση των κανόνων που διέπουν τα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων με στόχο την ενίσχυση της ενιαίας τραπεζικής αγοράς (ιδίως στο πεδίο της όσο το δυνατόν ταχύτερης καταβολής αποζημιώσεων από ένα σύστημα, εφόσον αυτό ενεργοποιηθεί). Στο πεδίο αυτό επήλθε συμβιβαστική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin στις 17 Δεκεμβρίου 2013.<sup>63</sup>

<b>ΠΙΝΑΚΑΣ 3</b> Οι πηγές των βασικών συστατικών στοιχείων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης (οι πηγές αναφέρονται με <i>italics</i> )			
	<b>Προληπτική εποπτεία και ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων</b>	<b>Διευθέτηση (resolution) μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων</b>	<b>Εγγύηση τραπεζικών καταθέσεων</b>
Ευρωπαϊκοί φορείς	Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός: <i>Κανονισμός 1024/2013 του Συμβουλίου EcoFin</i>	Ενιαίος Μηχανισμός Διευθέτησης και Ενιαίο Ταμείο Διευθέτησης: <i>Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin (αναμένεται το 2014)</i>	<i>Καμία πρωτοβουλία ακόμα</i>
Εναρμόνιση κανόνων ουσιαστικού δικαίου (single rulebook)	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <i>Κανονισμός 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin (CRR)</i></li> <li>• <i>Οδηγία 2013/36/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin (CRD IV)</i></li> </ul>	<i>Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin (αναμένεται το 2014)</i>	<i>Οδηγία 94/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου EcoFin (αναμένεται να αντικατασταθεί από νέα Οδηγία το 2014)</i>

<sup>63</sup> [http://europa.eu/rapid/press-release\\_MEMO-13-1176\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1176_en.htm).



## Καταληκτικές παρατηρήσεις

(α) Το 2014 τίθεται σταδιακά σε εφαρμογή η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση. Βασικός στόχος της, σύμφωνα με τη σχετική αναφορά στη Δήλωση της Διάσκεψης Κορυφής της Ευρωζώνης της 29ης Ιουνίου 2012 είναι «η επιτακτική ανάγκη να σπάσει ο φαύλος κύκλος τραπεζών και δημοσίου χρέους». Από τον Νοέμβριο του 2014 τουλάχιστον 128 συστημικά σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα υπαχθούν στην άμεση προληπτική εποπτεία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στο πλαίσιο του καθιερούμενου Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού. Αυτό αποτελεί τη σημαντικότερη τομή στο ευρωπαϊκό νομισματικό και χρηματοπιστωτικό θεσμικό πλαίσιο μετά τη θέση σε εφαρμογή της νομισματικής ένωσης τον Ιανουάριο του 1999.

Με τη θέση σε εφαρμογή του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, τον Νοέμβριο του 2014, αρχίζει μια νέα εποχή για το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Η ανάθεση στην ΕΚΤ εποπτικών καθηκόντων την καθιστά πλέον κυρίαρχη όχι μόνον στο νομισματικό αλλά και στο τραπεζικό πεδίο. Αξίζει μάλιστα να επισημανθεί ότι για ορισμένα κράτη μέλη της ευρωζώνης (όπως η Γερμανία και η Αυστρία, αλλά σε ορισμένο βαθμό και η Γαλλία) είναι πρωτόγνωρο η νομισματική τους αρχή να είναι και η εποπτική των πιστωτικών ιδρυμάτων τους. Είναι, επίσης, προφανές ότι με τις διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, πολλά συστημικά σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα στα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα κληθούν να αντλήσουν σημαντικά ποσά ιδίων κεφαλαίων (κυρίως με τη μορφή κοινών μετοχών), πολλαπλάσια εκείνων που διαθέτουν σήμερα.

(β) Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι προαναφερθείσες πρωτοβουλίες συνιστούν μια σημαντικότερη εξέλιξη στο πεδίο της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς, και όχι μόνον, δεδομένου ότι η ανάθεση στην ΕΚΤ της αρμοδιότητας για τη μικρο-προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ αναμένεται να αμβλύνει σημαντικά τους δεσμούς που συνδέουν την επιρροή των κυβερνήσεων των εν λόγω κρατών μελών στα πιστωτικά ιδρύματα. Οι συνθήκες υπό τις οποίες τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα θα επενδύουν σε ομόλογα των κυβερνήσεων τους θα μεταβληθούν ουσιαστικά, καθώς η εξάρτησή τους από τον «κρατικό εναγκαλισμό» (όπου και στην έκταση που αυτός υφίσταται) κατά τη χορήγηση πιστώσεων και τη συμμετοχή στο μετοχικό ή ομολογιακό κεφάλαιο εταιρειών δημοσίου συμφέροντος (άμεσα ή έμμεσα) θα τεθεί υπό περιορισμό. Η απεξάρτηση των εθνικών τραπεζικών συστημάτων από την επιρροή των κυβερνήσεων ενδέχεται, συνεπώς, να αποτελέσει σημαντικό εφαλτήριο και για τη δρομολόγηση των θεσμικών προϋποθέσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη δημοσιονομική ενοποίηση της ΕΕ, εφόσον εκδηλωθεί η σχετική πολιτική βούληση.

(γ) Σύμφωνα με τις διατάξεις του προαναφερθέντος Κανονισμού 1024/2013 του Συμβουλίου, οι εξαγορές και συγχωνεύσεις επιχειρήσεων στον τραπεζικό τομέα θα τελούν υπό την τελική έγκριση της ΕΚΤ και όχι των εθνικών αρμοδίων αρχών. Υπό αυτές τις συνθήκες, η μορφολογία του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος των επόμενων δεκαετιών, με βεβαιότητα δε της τρέχουσας, θα καθοριστεί πλέον σε υπερεθνικό επίπεδο, οδηγώντας, κατά την εκτίμηση του γράφοντος, σε μεγαλύτερο βαθμό συγκέντρωσης του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος και, κατά συνέπεια, σε μείωση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων που ασκούν δραστηριότητα σε αυτό, σε όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

(δ) Η αναγωγή της ΕΚΤ σε εποπτική αρχή των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην ευρωζώνη, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, έχει θετικά στοιχεία. Η ΕΚΤ διαθέτει, χωρίς αμφιβολία, την απαραίτητη τεχνογνωσία για την άσκηση εποπτικών καθηκόντων στα πιστωτικά ιδρύματα της ευρωζώνης, λαμβανομένης υπόψη, ιδίως:

- ▼ τόσο της, αναμφισβήτητα, επιτυχούς συμβολής της στη διαχείριση της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης,
- ▼ όσο και της ουσιαστικής συμβολής της στην αντιμετώπιση της τρέχουσας δημοσιονομικής κρίσης στην ευρωζώνη.

Υπό αυτήν την έννοια, οι διατάξεις του Κανονισμού του Συμβουλίου αξιολογούνται θετικά από τον γράφοντα.

(ε) Ωστόσο, τα νέα καθήκοντα της ΕΚΤ δεν μπορεί να αντιμετωπιστούν και χωρίς κάποιο σκεπτικισμό. Αυτό οφείλεται σε δύο παράγοντες:

(i) Η ανάθεση (εν γένει) σε μια νομισματική αρχή εποπτικών αρμοδιοτήτων σχετικά με φορείς του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ιδίως δε σε σχέση με τα πιστωτικά ιδρύματα, εγείρει ζητήματα σύγκρουσης συμφερόντων, θέτοντας, εν προκειμένω, σε κρίση κατά πόσον η ΕΚΤ, ως νομισματική αρχή, θα είναι σε θέση να υπηρετεί με συνέπεια και αποτελεσματικά τον πρωταρχικό της στόχο, σύμφωνα με τη ΣΛΕΕ, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση της σταθερότητας του επιπέδου των τιμών στην ευρωζώνη.

(ii) Δεν πρέπει, επίσης, να αποκλειστεί το (απευκταίο) ενδεχόμενο της συνδρομής προϋποθέσεων υπό τις οποίες, κατά τη διάρκεια των πρώτων ετών της θητείας της ΕΚΤ ως εποπτικής αρχής, ένα ή περισσότερα συστημικά σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα που θα τελούν υπό την εποπτεία της να εκτεθούν σε αφερεγγυότητα, γεγονός που θα μπορούσε να αποδοθεί και σε δική της πλημμελή άσκηση καθηκόντων.

*Ο κίνδυνος αυτός είναι, βέβαια, ορατός και για όλες τις εθνικές κεντρικές τράπεζες, οι οποίες έχουν την καταστατική αρμοδιότητα άσκησης μικρο-προληπτικής εποπτείας στα πιστωτικά ιδρύματα, και αποτελεί ένα από τα βασικά σημεία προβληματισμού αναφορικά με το αν θα πρέπει να ανατίθενται στις κεντρικές τράπεζες, ως κατά βάση νομισματικές αρχές, τέτοιου είδους αρμοδιότητες.*

Σε μια τέτοια περίπτωση, η αξιοπιστία της ΕΚΤ, ως νομισματικής αρχής, θα ετίθετο σε έντονη αμφισβήτηση (όχι τόσο από ουσιαστική, αλλά από πολιτική άποψη), με όλες τις συνεπαγόμενες αρνητικές επιπτώσεις για τη βιωσιμότητα της ευρωζώνης.

(στ) Ο σχεδιασμός του θεσμικού, οργανωτικού και λειτουργικού πλαισίου για την άσκηση από την ΕΚΤ εποπτικών καθηκόντων στα πιστωτικά ιδρύματα της ευρωζώνης, περιλαμβανομένων κυρίως των «σινικών τειχών», θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός, ώστε το κύρος της ΕΚΤ ως θεσμικού οργάνου της ΕΕ να διασφαλιστεί πλήρως. Το βάρος της επιτυχούς εκπλήρωσης των εν λόγω καθηκόντων βαρύνει, τελικά, την ίδια την ΕΚΤ.

(ζ) Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα και με όλες τις επιφυλάξεις και αδράνειες, η διαδικασία διαμόρφωσης της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης προωθείται αποφασιστικά. Απομένει να αποδειχθεί αν αυτή η πρωτοβουλία θα συμβάλει ουσιαστικά στη διασφάλιση της σταθερότητας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος (το άμεσο ζητούμενο) και αν θα αποτελέσει, όπως ο γράφων βάσιμα εκτιμά, το εφελύχριο για την περαιτέρω οικονομική και πολιτική ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τα αμέσως επόμενα χρόνια.

*Αυτό βέβαια θα εξαρτηθεί, προφανώς, και από τις επικείμενες πολιτικές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της, αρχής γενομένης από τις εκλογές του Μαΐου 2014 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το αποτέλεσμα των οποίων μπορεί να αναδειχθεί, δυστυχώς, λόγω των καθόλου αμελητέων παρατηρούμενων σοβαρών κοινωνικών αντιδράσεων σε αρκετά κράτη μέλη, σε σημαντική οπισθέλκουσα.*

(η) Παράλληλα, η υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου ενωσιακού κανονιστικού πλαισίου για τη διευθέτηση πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και η θεσμοθέτηση ενός ευρωπαϊκού φορέα διευθέτησης ('resolution') μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων (και ορισμένων επιχειρήσεων επενδύσεων), καθώς και ενός ευρωπαϊκού ταμείου για την κάλυψη των χρηματοδοτικών κενών που προκύπτουν σχετικά, αναδεικνύουν την απόφαση των ενωσιακών οργάνων να διασφαλιστεί ότι στο μέλλον τα κράτη μέλη θα έχουν εξαιρετικά περιορισμένους βαθμούς ελευθερίας για τη διάσωση μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων (και μη βιώσιμων επιχειρήσεων επενδύσεων), ιδίως των συστημικά συστημικών, με προσφυγή σε κρατικούς πόρους («κρατική ανακεφαλαιοποίηση»), όπως συνέβη, *κατ' ανάγκη*, στη διάρκεια της περιόδου που διανύθηκε από την έναρξη της πρόσφατης (2007-2009) διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης μέχρι σήμερα (μεσοσύνης της τρέχουσας δημοσιονομικής κρίσης της ευρωζώνης). Στο τρίλημμα:

- ▼ αναστολή της λειτουργίας μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων, με ενεργοποίηση του ταμείου εγγύησης καταθέσεων,
- ▼ ανακεφαλαιοποίηση μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων με κρατικούς πόρους, και
- ▼ διευθέτηση μη βιώσιμων πιστωτικών ιδρυμάτων,

το ενωσιακό δίκαιο κατατείνει, σαφώς, στην επιδίωξη, κατά προτεραιότητα, της τρίτης λύσης.

(θ) Όλα αυτά επισημαίνονται χωρίς να ληφθούν υπόψη και οι θεσμικές εξελίξεις που κυοφορούνται (σύμφωνα με τις προτάσεις της Έκθεσης Liikanen, οι οποίες άμεσα επίκειται να μετουσιωθούν σε προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατά πάσα πιθανότητα κατά τη διάρκεια της τρέχουσας Ελληνικής Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης) αναφορικά με τον περιορισμό της δράσης των πιστωτικών ιδρυμάτων στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων:

- ▼ είτε στο ενεργητικό του ισολογισμού τους (απαγόρευση του 'proprietary trading', καθώς και άλλων επενδυτικών συναλλαγών),
- ▼ είτε σε επίπεδο παροχής επενδυτικών υπηρεσιών 'in-house', σε αναλογία με όσα θεσμοθετούνται και στις ΗΠΑ βάσει του καλούμενου 'Volcker Rule' (υποσυνόλου των κανόνων που περιέχονται στο Dodd-Frank Act του 2010).<sup>64</sup>

Εφόσον αυτό συμβεί, λαμβανομένων δε υπόψη και των υπολοίπων διατάξεων του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου που είτε ήδη εφαρμόζονται από τον Ιανουάριο του 2014 είτε έχουν ήδη υιοθετηθεί, αλλά πρόκειται να εφαρμοστούν τα επόμενα χρόνια (αναφορικά με το συντελεστή μόχλευσης και τους συντελεστές ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων), βρισκόμαστε ενόψει ενός νέου «μοντέλου» λειτουργίας του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος.

(ι) Δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι οι τρέχουσες εξελίξεις θα έχουν σημαντική επίπτωση και στη λειτουργία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Από τον Νοέμβριο του τρέχοντος έτους η άμεση μικρο-προληπτική εποπτεία των τεσσάρων (4) συστημικών πιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας μας (Τράπεζα Πειραιώς, Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Alpha Bank και Eurobank Ergasias)<sup>65</sup> θα ασκείται από την ΕΚΤ (με τη συνδρομή της Τράπεζας της Ελλάδος), ενώ η Τράπεζα της Ελλάδος θα έχει την αρμοδιότητα για την άμεση εποπτεία (υπό τις Οδηγίες της ΕΚΤ) μόνον των μικρότερων πιστωτικών ιδρυμάτων (περιλαμβανομένων των συνεταιριστικών).

Τα ειδικά καθήκοντα που θα ανατεθούν στην ΕΚΤ αναφορικά με την άμεση εποπτεία των τεσσάρων (4) συστημικών ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων (οι οποίες αποτελούν περισσότερο από το 80% του ενεργητικού των ισολογισμών του συνόλου των πιστωτικών ιδρυμάτων που ασκούν δραστηριότητα στη χώρα μας) είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Θα θέσουν σε νέα βάση τους όρους υπό τους οποίους τα πιστωτικά ιδρύματα αντλούν δανειακά κεφάλαια, χορηγούν δάνεια και προβαίνουν σε επενδύσεις στην κεφαλαιαγορά, στις αγορές ακινήτων και σε άλλες μη χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες, πόσω μάλλον αφού έχουν καθιερωθεί και αυστηρότεροι κανόνες, σε ευρωπαϊκό επίπεδο (CRR και CRD IV), αναφορικά με τη μικρο- και μακρο-προληπτική ρυθμιστική παρέμβαση στη λειτουργία τους, και αναμένεται η πολιτική υιοθέτηση της Έκθεσης Liikanen. Η φράση που περιελήφθη στη Δήλωση της Συνόδου Κορυφής της Ευρωζώνης της 29ης Ιουνίου του 2012 ότι «(...) είναι επιτακτική ανάγκη να σπάσει ο φαύλος κύκλος τραπεζών και δημοσίου χρέους» δεν χωρεί αμφιβολία ότι αφορά πολλά κράτη μέλη της ευρωζώνης, όπως και τη χώρα μας.

<sup>64</sup> Liikanen Report (2012): High-level Expert Group on Reforming the Structure of the EU Banking Sector, διαθέσιμη στην ακόλουθη ιστοσελίδα: [http://ec.europa.eu/internal\\_market/bank/docs/high-level\\_expert\\_group/report\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/high-level_expert_group/report_en.pdf).

<sup>65</sup> Ως «συστημικά» νοούνται τα πιστωτικά ιδρύματα που έλαβαν κεφαλαιακή ενίσχυση από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (νόμος 3864/2010), βάσει κρίσης της Τράπεζας της Ελλάδος ότι είναι βιώσιμα. Βιώσιμα είναι και τα υπόλοιπα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα και δεν έλαβαν κεφαλαιακή ενίσχυση από το ΤΧΣ.

Υπό αυτές τις συνθήκες, βάσιμα μπορεί να υποστηριχθεί ότι, με τη θέση σε εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης το 2014, οι συνθήκες ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, σε ένα καθεστώς ασφαλέστερης χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ενδέχεται να αναβαθμιστούν και μάλιστα σημαντικά. Για τη χώρα μας, προϋπόθεση αποτελούν βέβαια, περαιτέρω, η σταθεροποίηση των δημοσιονομικών δεικτών και η διασφάλιση ενός σταθερού πολιτικού κλίματος, που θα επιτρέψουν:

- ▼ τη σταδιακά σταθερή περαιτέρω επιστροφή καταθέσεων στα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα,
- ▼ τη δυνατότητα προσφυγής των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στις διεθνείς διατραπεζικές αγορές και στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου για την άντληση περαιτέρω δανειακών κεφαλαίων (σε αντιστοιχία με την ανάλογη δυνατότητα του ελληνικού Δημοσίου), και
- ▼ κατά συνέπεια, τη δυνατότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να επιστρέψουν πλήρως, *με ασφάλεια για τους καταθέτες τους*, στη συνήθη δανειοδοτική τους δραστηριότητα, εφόσον εν τω μεταξύ έχει επιτευχθεί σταδιακά η ανάκαμψη του πραγματικού τομέα της οικονομίας (την υλοποίηση της οποίας τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα συνδράμουν ήδη, σημαντικά δε, ακόμα και στο ισχύον υφεσιακό καθεστώς με την ιδιαίτερα σημαντική εγγυητική συνδρομή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων).

## Βιβλιογραφία - Πηγές

- Γκόρτσος, Χρ. Βλ., (2012), «Βασιλεία ΙΙΙ»: η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, *Τιμητικός Τόμος Νικόλαου Κ. Ρόκα: Festschrift für Nikolaos K. Rokas*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 200-241 (προδημοσιευμένο στο *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, 2011, τεύχος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 5-28).
- Γκόρτσος, Χρ. Βλ., (2011α), Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών μέσα στο «Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας», *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, τεύχος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 56-84.
- Γκόρτσος, Χρ. Βλ., (2011β), *Εισαγωγή στο διεθνές χρηματοπιστωτικό δίκαιο: το διεθνές τραπεζικό δίκαιο μέσα στο σύστημα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού δικαίου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Γκόρτσος, Χρ. Βλ., (2010), Η αναπροσαρμογή του πλαισίου άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα σύμφωνα με την «έκθεση De Larosière», *Τιμητικός Τόμος Γεωργίου Δ. Καλλιμόπουλου*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 73-125 (προδημοσιευμένο στο *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, 2009, τεύχος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 5-27).
- Γκόρτσος, Χρ. Βλ., (2008α), Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας ("CEBS"), «πρόδρομος» μιας υπερεθνικής εποπτικής αρχής του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, *Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο*, τεύχος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 5-27.
- Γκόρτσος, Χρ. Βλ., (2008β), Η προοπτική της θεσμοθέτησης υπερεθνικών εποπτικών αρχών του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στον συλλογικό τόμο: *Ενιαία εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα – Τιτλοποίηση απαιτήσεων*, Πρακτικά 1ου Ετήσιου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 41-80.
- Γκόρτσος, Χρ. Βλ., (2007), Η έννοια του Χρηματοπιστωτικού Ομίλου Ετερογενών Δραστηριοτήτων (ΧΟΕΔ) σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, στον συλλογικό τόμο (επιμέλεια Γ. Ζαββός και Ι. Αυγερινός), *Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις τράπεζες και τις κεφαλαιαγορές: Νομικό πλαίσιο και ανάπτυξη*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, σελ. 141-167.
- Καραμούζης, Ν. Β. και Γκ. Α. Χαρδούβελης, (2011, επιμέλεια), *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα.
- Ράπανος, Β. και Γ. Καπλάνογλου, (2011), Οικονομική κρίση και δημοσιονομική πολιτική: Η περίπτωση της Ελλάδας, στον συλλογικό τόμο: Καραμούζης, Ν. Β. και Γκ. Α. Χαρδούβελης (επιμέλεια), *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, σελ. 229-266.
- Ρόκας, Ν. Κ. και Χρ. Βλ. Γκόρτσος, (2012), *Στοιχεία τραπεζικού δικαίου: Δημόσιο & Ιδιωτικό Τραπεζικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Χαρδούβελης, Γκ. Α., (2011), Το χρονικό της διεθνούς και της συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική, στον συλλογικό τόμο: Καραμούζης, Ν. Β. και Γκ. Α. Χαρδούβελης (επιμέλεια), *Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης: Τι μας επιφυλάσσει το μέλλον*, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, σελ. 31-128.
- Χαρδούβελης, Γκ. Α., Χρ. Βλ. Γκόρτσος, (2011, επιμέλεια), *Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*, έκδοση Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.
- Χατζημανουήλ, Χ., (2012), Οι τράπεζες και η κρίση του ευρώ: Πώς μια Τραπεζική Ένωση μπορεί να δώσει λύση στα προβλήματα της ευρωζώνης, *Foreign Affairs, The Hellenic Edition*, Αύγουστος-Σεπτέμβριος, σελ. 62-81.
- Χατζημανουήλ, Χ., (2008), Οργανωτική διάρθρωση της εποπτικής λειτουργίας στον χρηματοπιστωτικό τομέα: η διεθνής συζήτηση, στον συλλογικό τόμο: *Ενιαία εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα – Τιτλοποίηση απαιτήσεων*, Πρακτικά 1ου Ετήσιου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 3-13.

- Allen, F., Carletti, E. and J. Gray, (2013), *Political, Fiscal and Banking Union in the Eurozone?*, FIC Press, Wharton Financial Institutions Center, Philadelphia, USA.
- Andenas, M., Gormley, L., Hadjiemmanuil, Ch. and I. Harden, (1997), Banking Supervision, the Internal Market and European Monetary Union, in Andenas, M., Gormley, L., Hadjiemmanuil, C. and I. Harden (eds), *European Economic and Monetary Union - The Institutional Framework*, Chapter Eleven, International Banking, Finance and Economic Law Series, Kluwer Law International, United Kingdom, pp. 373-417.
- Beck, T., (2012), *Banking Union for Europe. Risks and Challenges*, Centre for Economic Policy Research (CEPR), London, UK.
- Bofinger, P., Bush, Cl. M., Feld, L. P., Franz, W. and C. M. Schmidt, (2012), From the internal market to a banking union: A proposal by the German Council of Economic Experts, *VOX*, 12 November.
- Carmassi, J., Di Noia, C. and S. Micossi, (2012a), *Banking Union in the Eurozone and the EU*, *VOX*, 13 June.
- Carmassi, J., Di Noia, C. and S. Micossi, (2012b), Banking Union: A federal model for the European Union with prompt corrective action, *CEPS Policy Brief*, No 282, 18 September.
- Central Bank Governance Group, (2011), *Central Bank Governance and Financial Stability*, Report, Bank for International Settlements, May.
- Claessens, S., Herring, R. J. and D. Schoenmaker, (2010), *A Safer World Financial System: Improving the Resolution of Systemic Institutions*, Geneva Reports on the World Economy, no 12, International Centre for Monetary and Banking Studies, Centre for Economic Policy Research, London, UK.
- Constâncio, V., (2012), *Towards a European Banking Union*, European Central Bank, Frankfurt am Main, 7 September.
- Darvas, Zs. and G. B. Wolff, (2013), Should non-Euro Area countries join the single supervisory mechanism?, *Bruegel Policy Contribution*, Issue 2013/06, March.
- Darvas, Zs. and S. Merler, (2013), The European Central Bank in the Age of Banking Union, *Bruegel Policy Contribution*, Issue 2013/13, October.
- Davies, H. and D. Green, (2010), *Global Financial Regulation. The Essential Guide*, Polity Press, Cambridge, UK – Malden, USA.
- De Grauwe, P. and Y. Ji, (2013), Strong governments - weak banks, *CEPS Policy Brief*, No 305, 25 November.
- Eckhardt, Ph., (2013), Bankenabwicklungs-mechanismus mit Mängeln, *die Bank, Zeitschrift für Bankpolitik und Praxis*, S. 35-37.
- Eichengreen, B., Feldmann, R., Liebman, J., von Jürgen, H. and Ch. Wyplosz, (2011), *Public Debts: Nuts, Bolts and Worries*, Geneva Report on the World Economy 13, International Center for Monetary and Banking Studies (ICMB), Geneva, Switzerland.
- Eijffinger, S. and R. Nijskens, (2012), Banking union and ambiguity: Dare to go further, *VOX*, 23 November.
- Ferran, E. and V. Babis, (2013), *The European Single Supervisory Mechanism*, Legal Studies Research Paper Series, no. 10/2013, University of Cambridge, March, available at: <http://ssrn/abstract-2224538>.
- Gandrud, C. and M. Hallerberg, (2014), Supervisory transparency in the European Banking Union, *Bruegel Policy Contribution*, Issue 2014/01, January.
- Geva, B., (2013), Systemic risk and financial stability: the evolving role of the Central Bank, *Journal of International Banking Law and Regulation*, Issue 10, pp. 403-417.
- Goodhart, C. A. E., (2000), *The Organizational Structure of Banking Supervision*, Financial Stability Institute, Bank for International Settlements, No. 1, Basel, October.
- Goodhart, C. A. E. and D. Schoenmaker, (1993), Institutional Separation between Supervisory and Monetary Agencies, in Goodhart, C. A. E. (editor), *The Central Bank and the Financial System*, Macmillan Press, London.
- Gortsos, C. V., (2013a), The 'single supervisory mechanism': a major building block towards a European Banking Union (the full Europeanisation of the 'bank safety net'), *Journal of Financial Law*, 1<sup>st</sup> quarter, Nomiki Bibliothiki, Athens, pp. 5-22.

- Gortsos, C. V., (2013b), Banking Law and Capital Markets Law: International, European and national regulatory developments (regular edition in collaboration with C. Livada), *Journal of Financial Law*, 1<sup>st</sup> quarter, Nomiki Bibliothiki, Athens, pp. 65-106.
- Gortsos, C. V., (2012a), *Current Developments in European Banking Law*, ECEFIL Working Papers, No. 5, July, available at: [http://www.ecefil.eu/UpFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202012\\_5.pdf](http://www.ecefil.eu/UpFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202012_5.pdf).
- Gortsos, C. V., (2012b), *Fundamentals of Public International Financial Law: International Banking Law within the System of Public International Financial Law*, Schriften des Europa-Instituts der Universitäts des Saarlandes - Rechtswissenschaft, Nomos Verlag, Baden-Baden.
- Gortsos, C. V., (2011), *The European Banking Authority within the European System of Financial Supervision*, ECEFIL Working Papers, No. 1, August, available at: [http://www.ecefil.eu/UpFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202011\\_1.pdf](http://www.ecefil.eu/UpFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202011_1.pdf).
- Gortsos, C. V., (2010), The supervision of Financial Conglomerates under European Financial Law (Directive 2002/87/EC), *Banking & Financial Law Review*, 25, pp. 295-313.
- Goyal, R., Brooks, P. K., Pradhan, M., Tressel, Th., Dell' Ariccia, G., Leckow, R., Pazarbasioglu, C. and IMF Staff Team, (2013), *A Banking Union for the Euro Area*, IMF Staff Discussion Note, SDN/13/01, International Monetary Fund, February.
- Group of Thirty, (2008), *The Structure of Financial Supervision – Approaches and Challenges in a Global Marketplace*, Group of Thirty, Washington D.C.
- Grubel, H. G., (1979), A Proposal for the Establishment of an International Deposit Insurance Corporation, Essays in International Finance, No. 133, Princeton, N. J., Princeton University, International Finance Section.
- Hadjjemmanuil, Ch., (2006), Economic and Monetary Union, Chapter 12, in Chalmers, D., Hadjiemmanuil, Ch., Monti, G. and A. Tomkins (editors), *European Union Law*, Cambridge University Press, p. 506-560.
- Herring, R.J. and J. Carmassi, (2008), The Structure of Cross-Sector Financial Supervision, *Financial Markets, Institutions & Instruments*, Vol. 17, No. 1, February.
- House of Lords, (2012), *European Banking Union: Key Issues and Challenges*, 7<sup>th</sup> Report of Session 2012-13, European Union Committee, HL Paper 88, London.
- Huertas, Th., (2013), Banking Union, *Bank of Spain Review*, 20 March.
- Lastra, R. M. and J. V. Louis, (2013), European Economic and Monetary Union: History, Trends, and Prospects, *Yearbook of Economic Law*, pp. 1-150.
- Lastra, R. M., (2013), Banking Union and Single Market: Conflict or Companionship?, *Fordham International Law Journal*, Volume 36, pp. 1189-1223.
- Lastra, R. M., (2006), *Legal foundations of international monetary stability*, Oxford University Press, Oxford-New York.
- Louis, J. V., (2009), L'Union européenne et sa monnaie, in Commentaire J. Megret: Integration des marchés financiers, 3<sup>e</sup> édition, Institut d'Etudes Européennes, Editions de l'Université de Bruxelles, Bruxelles.
- Merler, S. and G. B. Wolf, (2013), Ending Uncertainty: Recapitalisation under European Central Bank, *Bruegel Policy Contribution*, Issue 2013/18, December.
- Mersch, Y., (2013), *The Banking Union – a European Perspective: reasons, benefit and challenges of the Banking Union*, speech at the seminar 'Auf dem Weg zu mehr Stabilität – Ein Dialog über die Ausgestaltung der Bankenunion zwischen Wissenschaft und Praxis' organized by Europolis and Wirtschaftswoche, Berlin 5 April.
- Millar, A., (2012), *EU Banking Union – Operational Issues and Design Considerations*, Report prepared for the International Regulatory Strategy Group (IRSG), City of London, London, October.
- Mody, A., (2013), *A Schuman compact for the Euro Area*, Bruegel Essay and Lecture Series, Brussels, Belgium.
- Pisani-Ferry, J. and G. B. Wolff, (2012), The fiscal implications of a banking union, *Bruegel Policy Brief*, Issue 2012/02, September.
- Pisani-Ferry, J., Sapir, A., Veron, N. and G. B. Wolff, (2012), What kind of European banking union, *Bruegel*, D121, A-2012, 25 June.

- Sapir, A. and G. B. Wolf, (2013), *The neglected side of banking union: reshaping Europe's financial system*, Note for the informal EcoFin 13/14 September, Vilnius.
- Schoenmaker, D., (2012), *Macroprudential Supervision in Banking Union*, VOX, 9 December.
- Seelig, S. and A. Novoa, (2009), *Governance Practices at Financial Regulatory and Supervisory Agencies*, IMF Working Paper WP/09/135, available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2009/wp09135.pdf>.
- Smits, R., (2012), Legal traps facing the ECB, *Central Banking Journal*, 12 December.
- Smits, R., (2010), European Supervisors in the Credit Crisis: Issues of Competence and Competition, in Giovanoli, M. and D. Devos (editors), *International Monetary and Financial Law: The Global Crisis*, Oxford University Press, Oxford - New York, chapter 15, pp. 305-328.
- Smits, R., (2005), The role of the ESCB in banking supervision, *Legal Aspects of the European System of Central Banks: Liber Amicorum Paolo Zamboni Garavelli*, European Central Bank, pp. 199-212.
- Smits, R., (1997), *The European Central Bank - Institutional Aspects*, Kluwer Law International, The Hague.
- Stephanou, C. A., (2012), European Responses to the Sovereign Debt Crisis, in: Stephanou, C. A. and C. V. Gortsos: *Containing the Sovereign Crisis: European and Greek Responses*, ECEFIL Working Papers, No. 4, available at: [http://www.ecefil.eu/UploadFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202012\\_4.pdf](http://www.ecefil.eu/UploadFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202012_4.pdf), pp. 9-44.
- Stephanou, C. A. and C. V. Gortsos, (2012), *Containing the Sovereign Crisis: European and Greek Responses*, ECEFIL Working Papers, No. 4, available at: [http://www.ecefil.eu/UploadFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202012\\_4.pdf](http://www.ecefil.eu/UploadFiles/wps/WORKING%20PAPER%20SERIES%202012_4.pdf).
- Tridimas, T., (2011), EU Financial Regulation: Federalization, Crisis Management, and Law Reform, in Craig, P. and G. de Búrca (2011, eds), *The Evolution of EU Law*, 2<sup>nd</sup> edition, Oxford University Press, Oxford, pp. 783-804.
- Veron, N., (2013), A realistic bridge towards European banking union, *Bruegel Policy Contribution*, Issue 2013/09, June.
- Veron, N., (2012a), The first step in Europe's banking union is difficult but achievable, *Bruegel Improving Economic Policy*, the Brussels-based think tank blog, 16 October.
- Veron, N., (2012b), Europe's single supervisory mechanism and the long journey towards banking union, *Bruegel Policy Contribution*, Issue 2012/16, October.
- Zavvos, G., (2013), *Towards a European Banking Union: Legal and Policy Implications*, Speech delivered at the 22<sup>nd</sup> Annual Hyman P. Minsky Conference "Building a Financial Structure for a More Stable and Equitable Economy" organized by the Levy Economics Institute of Bard College with support from the Ford Foundation, New York, 18 April.